Έκταση: **96** τ. χλμ. Ανάπτυξη ακτών: **87** χλμ. Πληθυσμός: **21.300**

Περίπου στη μέση των Κυκλάδων, σε απόσταση 75 μιλίων από τον Πειραιά, η Σύρος ή Σύρα περιβάλλεται από τα νησιά Τήνος βορειανατολικά, Δήλος και Μύκονος ανατολικά, Πάρος και Νάξος νοτιοδυτικά, Σίφνος νότια, Σέριφος νοτιοανατολικά, Κύθνος δυτικά, Κέα και Γυάρος βορειοδυτικά.

Βραχώδης, μάλλον άγονη, ημιορεινή (Πύργος, 442 μ.) η άλλοτε αρχόντισσα των νησιών διατηρεί το παλιό της χρώμα και έχει εξελιχθεί σε αξιόλογο τουριστικό κέντρο, με υποδομή και καλό οδικό δίκτυο. Συνδέεται αεροπορικά με την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη (έχει αεροδρόμιο 4,5 χλμ. από την Ερμούπολη) και ακτοπλοϊκά με τον Πειραιά και την Θεσσαλονίκη (το καλοκαίρι και με τη Ραφήνα). Ως πρωτεύουσα των Κυκλάδων, έχει ακτοπλοϊκή σύνδεση με τα νησιά Αμοργός, Ανάφη, Άνδρος, Δονούσα, Ηρακλειά, Θήρα, Θηρασία, Ίος, Κέα, Κίμωλος, Κουφονήσι (Πάνω), Κύθνος, Μήλος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Σέριφος, Σίκινος, Σίφνος, Σχοινούσα, Τήνος, Φολέγανδρος, Μυτιλήνη, Χίος. Το καλοκαίρι και με Αστυπάλαια, Ηράκλειο Κρήτης, Ικαρία, Κάλυμνο, Καστελόριζο, Κω, Λειψούς, Νίσυρο, Ρόδο, Πάτμο, Σάμο, Σύμη και Τήλο.

Πρωτεύουσά της αλλά και πρωτεύουσα των Κυκλάδων και έδρα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, είναι η **Ερμούπολη**, με πλήθος αρχοντικά και δημόσια κτίρια νεοκλασικού τύπου. Η περιήγηση της πόλης μεταφέρει τον επισκέπτη στην ατμόσφαιρα των αρχών του 20ού αιώνα. Το δημαρχείο, έργο του Τσίλερ, θεμελιώθηκε το 1876 και αποπερατώθηκε στα τέλη του ίδιου αιώνα. Αριστερά του, το μέγαρο Λαδόπουλου στεγάζει το Ιστορικό Αρχείο της πόλης. Δεξιά του, υπάρχει αλλοιωμένο το κτίριο του Πνευματικού Κέντρου. Το Θέατρο, η συνοικία Βαπόρια και η θέα από την κορφή του λόφου είναι μερικά από τα αξιοθέατα της όμορφης πόλης. Την αθηναϊκή Πλάκα σε μεγέθυνση θυμίζει ο οδικός ιστός της
Άνω Σύρου
αλλά τα σπίτια και τα πλατώματα παραπέμπουν στους οικισμούς των βενετσιάνικων εποχών. Το μουσείο για τον Μάρκο Βαμβακάρη είναι ο ελάχιστος φόρος τιμής στον συνθέτη της Φραγκοσυριανής που έκανε τις τοποθεσίες του νησιού γνώριμους τόπους ακόμα και σ' εκείνους που ποτέ δεν επισκέφτηκαν το νησί. Με όμορφες παραλίες, ο
Γαλησσάς
και η Ντελαγκράτσια (σήμερα,
Ποσειδωνία
) του τραγουδιού συναγωνίζονται τους παραθεριστικούς οικισμούς
Αζόλιμνος
,
Βάρη

,
Κίνι
και
Μέγας Γιαλός
. Πάνω στον δρόμο για την Ντελαγκράτσια, η αριστοκρατική
Παρακοπή
απαιτεί εξερεύνηση για να εντοπιστούν τα αρχοντικά της. Η Σύρος έχει έντονο καθολικό στοιχείο και Επισκοπή. Καθολική μητρόπολη είναι ο ναός του Αγίου Γεωργίου (Σαν Τζώρτζη) στο πιο ψηλό σημείο της Άνω Σύρου.

Η Γυάρος ή Γιούρα βρίσκεται απέναντι και δυτικά από το στενό θαλάσσιο πέρασμα που χωρίζει την Άνδρο από την Τήνο. Από το 1912, ενώθηκε διοικητικά με τον Δήμο της Άνω Σύρου.

Τηλέφωνα: Λιμεναρχείο: 228.10.88.888. Νοσοκομείο Ερμούπολης: 228.10.86.666. Αγροτικό ιατρείο Φοίνικα: 228.10.42.655. Αεροδρόμιο: 228.10.87.025. Ολυμπιακή: 228.10.82.634. Αστυνομία: 228.10.82.620. Λεωφορεία: 228.10.82.575. Ταξί: 228.10.82.828, 228.10.86.222.

Η **ιστορία** της Σύρου

Πορεία μέσα στον χρόνο:

Το πέρασμα από τη Νεολιθική εποχή στην πρώιμη του Χαλκού αποτυπώνεται στην περιοχή της Χαλανδριανής, στα βορειοανατολικά του νησιού. Είναι τα χρόνια 3200 – 2500 π.Χ. (τέλος Νεολιθικής και πρώιμη Πρωτοκυκλαδική περίοδος). Πάνω από πεντακόσιους τάφους εντόπισε η αρχαιολογική σκαπάνη. Είναι κιβωτιόσχημοι ή κυκλικοί, με εικονική θύρα. Η συνέχεια της κατοίκησης ανήκει στη δεύτερη φάση της Πρωτοκυκλαδικής περιόδου σε αυτό που ονομάστηκε «πολιτισμός Κέρου – Σύρου». Βρέθηκαν κοσμηματοθήκες (πυξίδες), αγγεία

και σκεύη καθημερινής χρήσης. Μικρά ζωόμορφα αγγεία και σχηματικά ειδώλια γυναικείας θεότητας της βλάστησης αφθονούν.

Κι εδώ, όπως κι αλλού γύρω στα 2.500 π.Χ., κάποιος εξωτερικός κίνδυνος ανάγκασε, τους κατοίκους να αποσυρθούν στο ύψωμα, σε οχυρωμένο οικισμό. Παντού, είναι φανερά τα σημάδια από την κυκλαδική θαλασσοκρατορία που υποχώρησε στα μέσα της 2ης π.Χ. χιλιετίας, καθώς αναπτυσσόταν η μινωική Κρήτη.

Στην Οδύσσεια, ο Όμηρος αναφέρει την «δίπολη» Συρίη αλλά έχει πια υποχωρήσει η άποψη ότι πρόκειται για τη Σύρο (που όντως είχε δύο πόλεις, την Απολλωνία και την Φοινίκη, των οποίων σώζονται λείψανα). Πιθανολογείται ότι οι πρώτοι «γνωστοί» κάτοικοι ήταν Φοίνικες. Οι βέβαιοι πάντως ήταν οι Ίωνες που κατείχαν το νησί τουλάχιστον από τον ΣΤ' π.Χ. αιώνα. Η Σύρος είναι πατρίδα του φιλοσόφου Φερεκύδη, μαθητή του Πιττακού του Μυτιληναίου και δάσκαλου του Πυθαγόρα της Σάμου (υπάρχουν και δυο σπηλιές που φέρουν το όνομά του και θεωρούνται τόποι κατοικίας του). Πίστευε ότι αρχές των όντων είναι ο αέρας, ο χρόνος και η γη και αποδεχόταν τη μετεμψύχωση.

Στους επόμενους αιώνες, το νησί ακολούθησε την τύχη των λοιπών Κυκλάδων: Υποταγή στους Πέρσες το 490 π.Χ., απελευθέρωση μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας (480), ένταξη στην Αθηναϊκή συμμαχία, πέρασμα στην επιρροή των Μακεδόνων και, στη συνέχεια, των Πτολεμαίων και υποταγή στη Ρώμη. Από τον Γ' μ.Χ. αιώνα, περιέπεσε σε παρακμή και αφάνεια, χωρίς αυτό να εμποδίσει τους πειρατές να το λεηλατούν. Την εποχή που έγινε τμήμα του Δουκάτου του Αιγαίου, ξεκίνησε να σχηματίζεται η Άνω Σύρος (1207 κι έπειτα). Στα 1537, ήρθε η σειρά της να γνωρίσει την ωμότητα του ναύαρχου πειρατή Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα.

Η εποχή της τουρκοκρατίας ήταν όμοια με των άλλων νησιών. Μια επιδημία πανώλης γονάτισε την Σύρο, στα 1728, κάνοντας τους κατοίκους της να σκορπιστούν σε άλλα νησιά, καθώς από την αρρώστια πέθαναν πάνω από τριακόσια άτομα. Από τα τέλη του ΙΗ' αιώνα, όμως, το νησί άρχισε και πάλι να παίρνει επάνω του σιγά σιγά. Η ναυτιλία και το εμπόριο το αναζωογόνησαν. Στις παραμονές της επανάστασης του 1821, η οικονομική κατάσταση ήταν αρκετά ανθηρή. Και στη διάρκεια της επανάστασης έγινε τόπος προσφυγιάς κατοίκων από άλλα νησιά που έφευγαν για να γλιτώσουν τα τουρκικά αντίποινα. Πρόσφυγες από την Κάσο, τη Χίο και τα Ψαρά αλλά και από αλλού εγκαταστάθηκαν στη Σύρο και με τον καιρό έκτισαν την Κάτω Νέα Σύρο: Δημιούργησαν την Ερμούπολη.

Στα 1823, τοπική συνέλευση αποφάσισε την διοικητική ένταξη της Σύρου στο ελληνικό κράτος που τότε γεννιόταν. Η Ερμούπολη επιβλήθηκε στην Άνω Σύρο και η επιρροή των καθολικών υποχώρησε. Στα 1845, ιδρύθηκε υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας. Στα 1856, η πρώτη ναυτιλιακή εταιρεία, η «Ελληνική Ατμοπλοΐα», ήταν γεγονός. Η Ερμούπολη εξελίχθηκε σε πρώτο λιμάνι της χώρας, πριν να αναπτυχθεί ο Πειραιάς. Ναυπηγεία, βυρσοδεψεία, υφαντουργεία, νηματουργεία έδωσαν τεράστια ώθηση σε ολόκληρο το νησί. Στα 1862, ο λαός πρωτοστατούσε στον αντιμοναρχικό αγώνα. Στη στροφή του 19ου προς τον 20ό αιώνα, τα πράγματα άλλαξαν, καθώς η ανάπτυξη του Πειραιά λειτουργούσε ανταγωνιστικά και σε βάρος της Σύρου.

Εναντίον του Όθωνα:

Στις αρχές του 1862, κάποιες επιστολές «ανατρεπτικού περιεχομένου» έπεσαν στα χέρια των ανθρώπων του βασιλιά Όθωνα. Ακολούθησαν συλλήψεις. Στην Κύθνο εκτοπίστηκαν οι Επ. Δεληγιώργης, Οδ. Ιάλεμος, Δ. Καλλιφρονάς, Αθ. Πετσάλης κ.α. Σχεδόν ταυτόχρονα, ξέσπασε στο Ναύπλιο αντιμοναρχική επανάσταση που γρήγορα απλώθηκε στην Πελοπόννησο και στις Κυκλάδες. Στη Σύρο, η «Χιακή Λέσχη» ήταν το στέκι των αντιμοναρχικών, ενώ οι εφημερίδες του νησιού, «Σάλπιγξ» και «Ένωσις» έδιναν τον αντιοθωνικό τόνο. Ο σχολάρχης Αρ. Τσάτσος φλόγιζε με τους λόγους του μαθητές και γονείς. Από τον Δεκέμβριο του 1861, όταν έφτασε στο νησί, ο διοικητής της φρουράς του νησιού υπολοχαγός Νικόλαος Λεωτσάκος, έσπευσε να συνδεθεί με τους αντιμοναρχικούς κι αναδείχθηκε στρατιωτικός ηγέτης τους.

Στις 28 Φεβρουαρίου 1862, πυροβολισμοί ανάγγειλαν την επανάσταση στην Ερμούπολη. Ο Ν. Λεωτσάκος με καμιά διακοσαριά στρατιώτες την κήρυξε και επίσημα στην κεντρική πλατεία. Το νομαρχιακό μέγαρο πολιορκήθηκε, η αποθήκη πυρομαχικών και η φυλακή κυριεύτηκαν και ο λαός έσπευσε να συμπαραταχθεί. Επιτάχθηκαν τα ατμόπλοια «Καρτερία» και «Όθων» που βρίσκονταν στο λιμάνι. Εκλέχτηκε οκταμελής επιτροπή κι οπλίστηκε με τέσσερα κανόνια το «Καρτερία», στην οποία επιβιβάστηκαν άνδρες της φρουράς του νησιού, με επικεφαλής τον Λεωτσάκο. Απέπλευσαν για την Κύθνο με σκοπό να ελευθερώσουν τους εκτοπισμένους.

Εναντίον των επαναστατών, η βασιλική κυβέρνηση έστειλε, με τον ατμοδρόμωνα «Αμαλία», ένα λόχο υπό τον λοχαγό Τσίρο. Στο πέλαγος, «Αμαλία» και «Καρτερία» διασταυρώθηκαν.

Το «Αμαλία» άνοιξε πυρ αλλά το «Καρτερία» απέφυγε τα πυρά και κρύφτηκε στον όρμο της Αγίας Ειρήνης, στην Κύθνο. Ο Λεωτσάκος είχε ελευθερώσει τους εκτοπισμένους, όταν ο λόχος του Τσίρου αποβιβάστηκε στο νησί. Οι επαναστάτες υποδέχτηκαν τους κυβερνητικούς με πυκνούς πυροβολισμούς αλλά αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν προς το εσωτερικό. Τους πρόλαβαν και τους απέκοψαν. Ο Τσίρος πρότεινε «έντιμη παράδοση». Αρνήθηκαν. Στη μάχη που επακολούθησε, ο υπολοχαγός Ν. Λεωτσάκος, ο συναγωνιστής του υπολοχαγός Μωραϊτίνης κι ο φλογερός επαναστάτης φοιτητής Σκαρβέλης σκοτώθηκαν. Οι υπόλοιποι αιχμαλωτίστηκαν εκτός από ελάχιστους που διέφυγαν στο εσωτερικό της Κύθνου.

Ο λοχαγός Τσίρος πήγε με την «Καρτερία» στη Σύρο και επέβαλε τον νόμο και την τάξη. Στις 6 Μαρτίου, μικρότερης έκτασης στάση ξέσπασε στα Φηρά της Θήρας. Ο Τσίρος πήγε εκεί με το «Όθων» και τους ανάγκασε να παραδοθούν. Στις 30 Απριλίου, δόθηκε αμνηστία. Στις 12 Οκτωβρίου, η έξωση του Όθωνα είχε συντελεστεί.

Τόπος εξορίας:

Η Γυάρος είχε χρησιμοποιηθεί ως τόπος εκτόπισης πολιτικών εξόριστων ήδη από τους ρωμαϊκούς χρόνους. Μετά το 1930, αλλά κυρίως κατά την περίοδο της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου, ξανάρχισε η χρησιμοποίηση του νησιού ως τόπου περιορισμού των πολιτικών κρατουμένων. Την εποχή του Εμφυλίου Πολέμου (1946 - 1949) ο αριθμός των κρατουμένων σε φυλακές, που κατασκεύασαν οι ίδιοι, έφτασε τους 7.163. Η Γυάρος παρέμεινε τόπος περιορισμού των πολιτικών κρατουμένων μέχρι το 1961. Στη συνέχεια τα κτίρια παραδόθηκαν στο Γενικό Επιτελείο Ναυτικού για να τα χρησιμοποιήσει σαν αποθήκες. Τότε η περιοχή γύρω από το νησί χαρακτηρίστηκε απαγορευμένη. Με την εγκαθίδρυση του καθεστώτος της 21
ης
Απριλίου του 1967, η Γυάρος επαναλειτούργησε ως τόπος εκτοπισμού των αντιπάλων του καθεστώτος. Οι τελευταίοι κρατούμενοι εγκατέλειψαν το νησί τον Ιούλιο του 1974, μετά την πολιτική αλλαγή.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 18.2.2010)